

Hornskedar, och andra föremål av horn.

Andersändring. Jag minns, att jag har sett gamla träskedar i allmogehem. Men de är många år sen (omkr. 40.) Men, de var ju blott enkla, som di hade som kvarleva efter föräldrar. Di annu ju inte då, utan låg som minne, då var ju hornskedarna i bruk, fast i smält avtagande.

Troligtvis var de björk som träskedar, och stavar gjordes.

Hornskedar, söbeskeer, börja med all säkerhet annu på 1840 talet, kanske innan. Gamla, som är döda för länge, hade som di uttr sig, alltid nötkärl hornkeer. Samtidigt med träskedar tillverkades små stavar, di var något större än skedar. Di annu vid methagning, di var bättre i så fall för di tälde het. Di kunde röra i kokande mat, även smort, som flott där blev ingen bismak av träsked, eller sterv, såvilde de var av rätt träslag. Men då där smort hornskedar kunde di inte, till vilken röra med i kokande mat, för då blev di mjuka, så di blev rent ofärliga. Smort, som flott gick inte, då blev skeden svart och krympes.

Där blev gärna smak, också, många skedar blev förklarade på så sätt. Men här finns ännu när som har kvar hornskedar, av vackert klart horn, som är väl bevarade. Di bara tages fram vid högtider (jätgröden)

Luf. 86.

1

Na bruk kom inte hornskedarna så lätt. I de gamla enkla allmogehemmen kunde de inte lägga bort di, som de sa, de rejala söbeskierna. De är väl omkr. 30 år sen jag var i ett allmogehem, i söle mä hornskie i söle au foded, ett lerfat. Men även flera större bondhem ville de hålla på med hornskedarna. Di hade den fördelen att maten, söban var inte så varm i en hornsked. Metallskedarna berändes, di blev varmare. Di spilde värre med en metallsked, den var mindre. En hornsked var större. Den va rennoliare i söba mä. När di söle au foded behövde di ju en rejäl sked. Så riktigt slut med hornskedarna har de då inte varit di siote 20 åren. Där finns nog enstaka hem som har dem ännu. Träskedarna har övergått till små träskedar, som alltyämt är. Där var större och mindre hornskedar. Jag minns jag sett runda men, di var sålajmta för omkr. 40 år sen. De var näst äldre som hade kvar från sitt hem. osv. mataskedar var di som var rätt djupa och stora, sen något mindre, medelstora till dagligt bruk. Sen pigeskieer di var matka, så ghibbskieer, di var mindre, di var ungefär som en dessertsked. Di runda var mäst avsedda för gräddskumning. Di var inte lämpliga till mataskedar.

Intköp av hornarbete. För i tiden var här gott om kringvandrande som sålde sådant. På marknaden i Hörby var gott om, men på senare år är di sålanta. Skedar ser man ej, de är annat di här. Di gamle krämarna hade hornskies, skeaker, beskärhorn, de var skomakarna som använde dem. Doser, sännehorn, krushorn, pölschorn, hammar. Di hade ävens små fällknivar, växelpångknivar till 8 skilling st. I den gamla tiden kunde di köpa söbeskies för 1 kr. 1,25 för ett halvt dus. Glöttaskies för 8 skilling st. Men de var ju för omkr. 60 år sen. För omkr. 75 år sen kunde di köpa fina snusdosor av horn för 1,50. Löser köpte av krämare och gav i fästmansgåva. Ett pölschorn fick di för nånna skilling. En bra hornkam kosta inte mer än 12 skilling. De var ju alltid göluga, och smältänninga som såluförde hornarbete. Di hade en rytsel svada när di stod på marknaden och höll en kunt skedar i ena näven, en annan sak i andra. Där e hornskies, stora söbeskies, små glöttana, kyämskammar, rajhammar o lusakammar pölschorn fina granna varor. Med en sådan rapphet att folk knappst kunde följa med av bara farten. De var på dialekt också.

Någon tillverkning av hornvaror till salu har här inte varit.
Men arbetat till kohoorn till keruhorn, och sännehorn de gjorde
di ju ofta. De var stora kohoorn som anv. De sågades jämt, sen skrapades de, sluen, och kalarengena skrapades ut. Inne i fick de vara med ett smalt vasst järn eller kniv. Di skrapade och gned till de blev glatta. De fick torka om så behövdes. Till pälshorn sågades hornen mitt av, di blev bättre då att arbeta. Åtminstone i mitt minne så di som hade fjälstörhorn, voro från föräldrars tid. Så här är ingen som arbetat kohoorn di siste 20 årens. Numera får di inga kohoorn hemma för alla kreatur går till slakteriet. De var efter som gamla besättning gubbar som gjorde till kohoorn. Här var åtminstone förr hornen di köptes de värmdes i limpanna så de blev mjukt, så kunde di forma därav som saker skrakroga beskärehorn. Sen fick de ligga i kallt så de blev styvt. Jag minns här var en gulle som gick ofta i kyrkan, han hade ett kohoorn vid örat. De fungera som hörler, han hörde dåligt. Så länge di slakta djuren hemma såldes hornen till uppköpare som antingen drog i kring eller var i Hårley. Men när tillverkare av hornskedar var här inte.

Skedarna var alltid buntade 6 i var bunt. Fjäläterhornen var sträckta på band. I vanligt bruk hade di tre horn, som var i olika storlekar. Hornskedarna fick behandlas särskilt innan di ans. för att få bort hornsmaken. Di ställde dem i kärnmjölk, där fick di stå ett par veckor, sen doppades di med fäta mellanrum i hett vatten. Da kunde i bland vara rätt besvärligt att få bort smaken.

Di skedar som ans i dagligt bruk låg i bordslådan. Vid måltiderna togs di fram och lades till var och en. Di hade var sin sked, kände di inte igen dem på annat sätt så märktes di med en rispa.

Där fick ju vara mån reserv sked, om där kom nån. Där som var tjänare och många till bords, var åtminstone prigerna nogga med att få ha sin sked. Da kunde även hända att priger höll sig själva med sked, som di hade med sig. Di ritte inte ha en skä som så många hade mökkade. När di hade såbed förkades skärerna på en skedcase som låg i bordslådan och lades ner till nästa måltid. På stora ställe fick di ju ha ett par dusin skedar i lager. Da di hade slätterfolk behövdes de. På gårdarna vet jag att då di lejöd folket på grött i skördetiden, fick arbetarna ha sked med sig.